

UTFLYKTSGUIDE: Gáldesbuovdda

Höjd 800 m ö.h. WGS84 66°7'9.0"N 17°56'10.7"E SWEREF99 TM 7336300, 632607

Gáldesbuovdda eller Galtispuoda, utnämns av många som en av Sveriges vackraste utsiktsplatser. Det finns bilväg ända upp på toppen. Men varför inte njuta litet extra av fjället och gå upp?

Hur man tar sig dit: 8 km från Arjeplog i riktning mot Norra Bergnäs. En skylt markerar var den snitslade stigen börjar. Det går bra att ställa bilen intill en kur.

Väljer du bil eller cykel följ skyltning till Galtispuoda skidanläggning. Innan man kommer fram delar sig den asfalterade vägen till vänster mot slalombacken och till höger mot fjällets högsta punkt.

Höjd: 800 m ö.h.

Avstånd till toppen med vandring från Hällvik: 2,8 km.

Avstånd till toppen från Arjeplog med bil: 13,5 km.

Vandring: Lätt och medelsvår. Rekommenderas för barn.

Stigningen är relativt kraftig mot slutet, en sträcka av ca 300 m.

Utrustning: Vid torrt väder tar man sig fram i gymnastikskor utan att bli blöt. Ta gärna med vatten. Det finns ingen bäck efter stigen. Myggmedel kan komma till användning i skogsområdet.

Stig: De första 300 m går stigen efter ett fyrhjulingsspår. Därefter tar den av något till vänster, mot norr.

Utsikt: Namnet *buovdda*, som på samiska betyder den kala hjässan, ger skäl för namnet. Från den rundade toppen breder den fjällnära skärgården ut sig på Hornavan och Uddjaure.

Skydd: Finns inget på toppen, men intill en parkeringsplats – 200 m längre ned efter den asfalterade vägen – finns en stor raststuga och sittplatser. På en informationstavla presenteras Galtispuoda naturreservat.

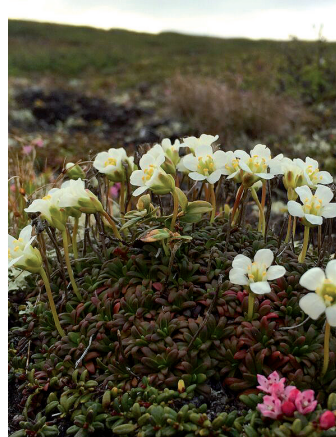
Gáldesbuovdda med sitt naturreservat. Under vintern finns här en är skidanläggningen, husvagnsplatser och hotell.

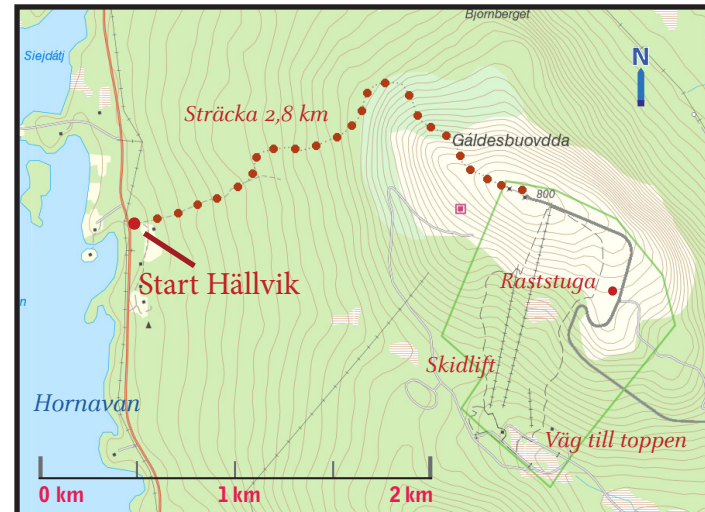
Mossljung *Parnassia palustris*

Gråvide *Salix cinerea*

Fjällgröna
Diapensia lapponica

Vid Gáldesbuovddas sluttning och vid Hornavans stränder finns många förhistoriska lämningar. De är upp till 7 000 år gamla. Här har stenålderns jägarfolk funnit bo- och jaktplatser. Stanna gärna en stund och vandra i det speciella landskap som inlandsisen skapade, Åsarna. Här finns en stig som leder 5 km till dess yttersta spets. Här finns både rastplatser och vindskydd.

Landskapet: Gáldesbuovdda är ett fjäll, men hänger geologiskt inte ihop med fjällkedjan. Det består av Arjeplogsgranit med stråk av rikare grönstenar och tillhör det äldre urberget som skapades för 2 000 miljoner år sedan. Vår fjällkedja Skanderna bildades för ”bara” 400 miljoner år sedan och börjar ungefär tre mil västerut vid Jäckvik. Gáldesbuovdda är ett lågfjäll omgiven av Skellefte-älvens strömmar och sjöar. Den största sjön är Hornavan som med sina 224 m är Sveriges djupaste.

Från toppen ser man till en början inte många spår av mänsklig verksamhet, men landskapet kan knappast sägas vara ”vildmark”. Samerna har brukat terrängen i flera hundra år med renskötsel. De åsar och holmar man ser är fulla av förhistoriska lämningar, upp till 7 000 år gamla. Stenålderns jägarfolk fann bo- och jaktplatser här med riklig åtkomst av fisk och vilt. Spåren av bosättningar på sandåsarna är många.

Gáldesbuovdda ligger söder om polcirkeln, men det går utmärkt se midnattssolen från toppen mellan 12 och 30 juni.

Växter: Efter skogen möter vandraren öppen fjällhed på toppen. Här finns många fjällväxter som till exempel fjällgröna, krypljung och ripbär. I de mera skyddade svackorna, där snön ofta ligger kvar länge, trivs dvärgvide, mossljung och flera gräs- och starrarter. **Fåglar:** På fjällheden kan man höra ängsbiplärkan, stenskvättan och ljungpipare. Här lever också dalripa året runt.

I området finns kungsörn och fjällvråk. Andra arter som förekommer i skogsområdet i växlande antal är lavskrika, bergfink, blåhake, dalripa, gråsiska, lövsångare, rödstjört och rödvingetrast.

Källa: Länsstyrelsen i Norrbotten.

Vy i sydvästlig riktning. Hornavan har i årtusenden fungerat som transportled. Människor och djur har färdats på is, sommartid med båt. Hornavan är Sveriges djupaste sjö, 224 m djup.

Serien med utflyktsguider utges av Arjeplogs kommun med statligt stöd till lokala naturvårdsprojekt (LONA) förmedlade av Länsstyrelsen i Norrbotten. Använd gärna fjällkartan för att planera dina utfärder: www.kso2.lantmateriet.se. Guiderna finns här för nedladdning: www.arjeplog.se/utflyktsguider. Arjeplogs kommun © Lantmateriet, Geodatasamrket.

En glimt historia: I den tidiga turismens barndom var Gáldesbuovdda ett huvud-besöksmål. I slutet av 1800-talet byggdes en timrad stuga på toppen. Här arrangerades dans och olika sammankomster. Författaren Janrik Bromé besökte Arjeplog flera gånger på 1910-talet. Han skriver att man ska ”om möjligt icke underlåta att bestiga” fjället Gáldesbuovdda. ”Vid öppet vatten rör man över nedre Hornavan till fjällets fot, varifrån man sedan går upp till toppen på mindre än en timme. Stigen från sjön är för övrigt lätt att vandra”.

Bromé beskriver hur bygdens folk samlas på toppen under midsommarnätterna för att se solen. När han själv kommer upp ser han ”midnattssolens röda, glödande klot” och menar att detta måste vara en av landets mest imponerande utsiktsplatser. Sedan början av 1970-talet finns en asfalterad bilväg till toppen. Toppen av Gáldesbuovdda har fortsatt vara en välbesökt plats, om än oftast besökt med bil.

Sägnen: Med det samiska ordet *buovdda* menas inte bara en avrundad topp. Det kan också vara namnet för en man som är flintskallig. Enligt nordisk mytologi är det vindguden *Biegga Galles* som har svept berget rent och slipat det runt. *Biegga Galles* tros, enligt Nordiskt familjelexikon, ”med sin skofvel (koivo) kasta ut blåst och oväder” för att plåga samerna på fjällen. Vindguden avbildas på den samiska trumman med en skovel i högra handen och en klubba i den vänstra. Från namnet Galles kan Gáldesbuovdda ha fått sitt namn. En mer använd stavning de senaste hundra åren är Galtispuoda eller, i mer i dagligt tal, *Galtis*. **Övernattning:** Kontakta Arjeplogs turistbyrå, tel. 0961-14520, turist@arjeplog.se. Vintertid kan besökare erbjudas övernattning och servering här: Silver Resort, tel. 0961-350 00 Galtis AB med husvagnsparkering, tel. 076-817 13 58. Vid skidanläggningen finns under vintersäsong servering.

Välkommen kontakta Turistbyrån i Arjeplog! Silvermuseet, Guld Klas torg 938 31 Arjeplog Tel. 0961-145 20 turist@arjeplog.se www.arjeplog.se

Vad innebär allemansrätten?

Den unika allemansrättens grundregel är **inte stora – inte förstöra**. Här något att tänka på:

- Du får du vandra nästan överallt förutom på tomter, planteringar och vid bostadshus.
- Elda helst på färdig eldplats och inte vid torr väderlek eller hård vind. Det är inte tillåtet att använda vindfällan eller hugga eller såga ner träd eller buskar eller ta ris, grenar eller näver från levande träd.
- Du får inte jaga, störa, fånga eller skada djur, ungar, bon eller ägg. Hundar får inte vara lösa tiden 1 mars till 20 augusti när djuren har ungar. De ska hindras från att springa lösa i marker där det finns vilt och ren.
- I Arjeplogs fjäll och skogar behövs särskild hänsyn till renskötseln. Upplev renarna på avstånd. Respektera renskötarnas arbetsplatser och privatliv vid visten och renhagar. Om du hamnar i en renflyttning håll dig undan och gör så lite väsen av dig som möjligt tills hjorden passerat.
- Du får fritt plocka vilda blommor, bär och svamp. Kolla först vilka växter som är fridlysta. I reservat eller nationalpark gäller särskilda bestämmelser. Att knacka loss sten ur berg eller hugga i sitt namn i berghällar är inte tillåtet. Enstaka mindre lösa stenar kan man plocka med sig.
- Ser Du skräp i naturen – ta gärna med det!

Källa: www.naturvardsverket.se. Ladda gärna ned broschyren: ”Fridlysta växter och djur i Sverige” (2012).

Natura 2000

Natura 2000 är ett nätverk av Europas allra mest värdefulla naturområden. I Arjeplogs kommun finns 22 områden däribland Akkelis, Björknäs, Daita, Granberget, Hornavan-Sädvajure, Laisdalen, Laisälven, Långsjön-Gåbrek, Märkberget, Nimtek, Pieljekaise, Piteälven, Rakäive, Ramanj, Ståkke-Bårgå, Sulitelma, Tjeggelvas, Tjålmejaure, Udtja, Veddek och Yrafeldat.